

Suçun Önlenmesinde Ailenin Önemi ve Aile Odaklı Sosyal Hizmet Müdahaleleri: Sistematiik Bir İnceleme

The Importance of Family and Family-Focused Social Work Interventions in Crime Prevention: A Systematic Review

Emine Özmete¹ Büşra Demir²

¹ Prof. Dr. – Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

² Doktora Öğrencisi – Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar: Büşra Demir

E-mail: busradurmus94@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Güncellemeleri kontrol et

Yayın geçmişi

Gönderilen tarih: 13 Ağustos 2025

Kabul tarihi: 11 Eylül 2025

Yayın Tarihi: 05 Aralık 2025

Anahtar kelimeler

Aile ekosistemi
Aile odaklı sosyal hizmet
Sistematiik inceleme

Keywords

Family ecosystem
Family-focused social work
Systematic review

Açık Erişim

© 2025 Yazar(lar). Bu makale CC BY-NC 4.0 ile lisanslanmıştır

Doi: 10.70989/scd.1763719

Etik Beyan: Bu çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ÖZ

Bu çalışma, aile ekosisteminin suçluluğun oluşumu ve önlenmesindeki önemini ortaya koymak amacıyla, sosyal hizmet perspektifiyle ele alınmış olan aile ve suç konularına ilişkin makalelerin sistematiik bir incelemesini sunmaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye’de son on yılda Dergipark, ULAKBİM ve TRDizin veri tabanlarında bulunan konuyla ilgili 37 makale sistematiik olarak incelenmiştir. Makalelerin %70,3’ünün araştırma makalesi türünde olduğu, %29,7’sinin derleme çalışmalardan oluştuğu görülmüştür. Çalışmaların %43,2’sinde çocukların suça sürüklenmesinde ailenin önemi incelenmiştir. Diğer çalışmalarda ise kadın suçluluğu, yetişkin suçluluğu, göç ve suç, aile ve suç, madde bağımlılığının aile ile ilişkileri ele alınmıştır. Makalelerde ailenin suçu önlemedeki önemi, suça neden olan ailesel risk faktörleri ve suçtan koruyucu faktörler bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmalarda suçu önlemede risk odaklı bakış açısı yaygın olmakla birlikte aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarının suçun önlenmesindeki önemine de yer verilmiştir. Aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin aileyi güçlendirerek suçun önlenmesinde etkili bir müdahale aracı olarak kullanıldığı; bu müdahalelerin uygulama yeterliliği ve yaygınlaştırılma açısından desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

This study presents a systematic review of articles on family and crime, approached from a social work perspective, with the aim of highlighting the importance of the family ecosystem in the formation and prevention of criminality. Within the scope of the study, 37 articles related to the subject found in the Dergipark, ULAKBİM and TRDizin databases in Turkey over the last ten years were systematically reviewed. It was observed that 70.3% of the articles were research articles, while 29.7% were review studies. Forty-three point two per cent of the studies examined the importance of the family in children's involvement in crime. Other studies addressed female criminality, adult criminality, migration and crime, family and crime, and the relationship between substance abuse and the family. The articles evaluated the importance of the family in crime prevention in the context of family risk factors that cause crime and protective factors against crime. While a risk-focused perspective on crime prevention was prevalent in the studies, the importance of family-focused social service interventions in crime prevention was also highlighted. It was concluded that family-focused social service interventions are an effective tool for crime prevention by strengthening the family; these interventions need to be supported in terms of their implementation adequacy and dissemination.

1. Giriş

Aile, bireyin içinde bulunduğu ilk sosyal ve fiziksel çevre olarak, çocuklar başta olmak üzere üyelerinin sosyalleşmesi ve gelişiminde merkezi role sahiptir. Aile, toplumun temel birimi olarak kabul edilmekte; toplumsal hayatın temelini oluşturmakta ve toplumun sürekliliğini desteklemektedir (Elsayed, 2024). Sosyalleşme yoluyla

bireyler toplumun değer ve normlarını benimseyerek topluma uyumlu hale gelmektedir (Coşkun ve Aydın, 2025). Değer sistemi ve davranış örüntülerinin ilk şekillendiği yer ise temel sosyal bir kurum olan ailedir. Bu nedenle toplumsal yaşamda belirleyici olan değer, tutum ve davranışlarda aile büyük oranda belirleyici olmakta (Sutay ve Özmete, 2012); işlevsel bir aile yapısı ise

Atıf: Özmete, E., & Demir, B. (2025). Suçun Önlenmesinde Ailenin Önemi ve Aile Odaklı Sosyal Hizmet Müdahaleleri: Sistematiik Bir İnceleme. Sosyal Çalışma Dergisi, 9(2), 89-104. https://doi.org/10.70989/scd.1763719

toplumun güvenliği ve refahı için kritik önem taşımaktadır.

Önemine rağmen aile kurumu son yıllarda ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu risklerin çeşitlenmesi aile kurumunu zorlamaktadır. Suç olgusu, bu riskler kapsamında değerlendirilen, aile ve toplum bütünlüğünü tehdit eden sosyal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Hong& Lee, 2025; Conger vd, 2010).

Ailenin suçla ilişkisi ise tek yönlü olmayıp bir ekosistem çerçevesinde değerlendirilmektedir. Aile ekosistemi suç önleme, suçtan etkilenme veya suça neden olma yönleriyle suçla ilişkilidir. Aile ekosisteminde zayıf aile bağları, tek ebeveynli aile yapısı, aile içi şiddet, ebeveynlik becerilerindeki yetersizlikler, yetersiz sosyo-ekonomik seviye gibi ailesel riskler suça neden olabilmektedir. Bu faktörlerin aksine aile bağlarının kuvvetli olması, ailenin gelişmişliği, duyarlı ve bilinçli ebeveynlik bireylere kuvvetli bir sosyal destek mekanizması sunarak suçu önleyici etki göstermektedir. Diğer bir boyutta suç, sebep olduğu psikolojik, ekonomik, sosyal sorunlar doğrultusunda aile kurumunu etkileyerek aile bütünlüğünü tehdit etmektedir.

Aile kurumunun yaşadığı sorunların çeşitlenmesi, bu sorunlara karşı bütüncül önlemler alınması amacıyla 2024/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ve “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) yayımlanmıştır. On ikinci kalkınma planının ana temalardan biri ise “nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum” olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında ailenin korunması ve güçlendirilmesi ile refahın toplumun tüm kesimlerinde yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Diğer yandan 2025 yılının “Aile Yılı” ilan edilmesi kapsamında aile odaklı sosyal hizmetlere önem verilmesi sosyal bir politika olarak merkezi hale gelmiştir. Politika belgelerindeki stratejiler doğrultusunda aileleri suça karşı korumak ve güçlendirmek, sağlıklı aile ve toplum dinamiği için gerekli görülmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken husus, suç konusundaki akademik çalışmaların ve geliştirilen sosyal politikaların çoğunlukla suç sonrası sürece odaklanmasıdır. Ancak suçun önlenmesi için, suç öncesi sürece odaklanan koruyucu ve önleyici araştırmalar ile sosyal politikalara da ihtiyaç duyulmaktadır.

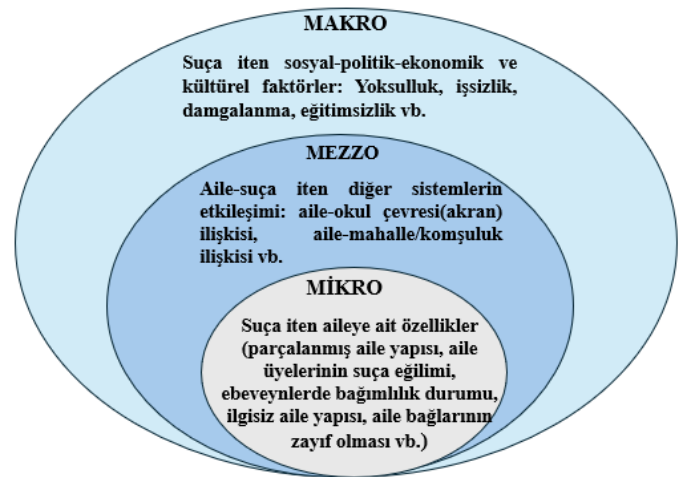
Bu bağlamda suçun aile ile ilişkisinin sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal hizmet, ailenin karşı karşıya kaldığı risklere ve sorunlara çözüm üreterek ailenin işlevselliğini

arttırmayı hedefleyen uygulamalı bir disiplindir. Çalışma kapsamında ekolojik yaklaşım bakışıyla aile ekosisteminin suç ile ilişkisi ortaya konacak, aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarının suçu önlemedeki önemi değerlendirilecektir.

2. Literatür

2.1. Aile Ekosistemi ve Suç İlişkisi

Aile, bireyin korunması, gelişimi ve sosyalizasyonu için en güçlü araçtır. Bireylerin davranış dinamiklerinin oluşmasında ait oldukları aile sistemleri önemli olmaktadır. Bireylerin davranışları aile ekosistemi içerisinde şekillenirken aile de etkileşimde bulunduğu ekonomik, sosyal ve çevresel bağlamlardan etkilenir. Diğer bir anlatımla, mikro sistem olan aile, bireyin etkileşimde bulunduğu diğer mikro-mezzo ve makro sistemler ile bağlantısı olan dinamik bir yapıdır (Bronfenbrenner, 1986). Ailenin suç ile ilişkisine ekolojik yaklaşımla bakıldığında mikro boyut, bireylerin aileye dair özellikleri ve aile üyelerinin suçluluğa eğilimini kapsamaktadır (McNeeley, 2018). Mezzo boyut, bireyi suça iten mikrosistemlerin birbiriyle etkileşimi ve bireye etkisini içermektedir. Çocukların suça sürüklenmesinde okul-aile iş birliğinin ve ebeveyn denetiminin önemi bu kapsamda değerlendirilmektedir (Howell, 2016). Makro boyut, bireyleri suç işlemeye iten sosyal-politik-ekonomik ve kültürel faktörleri içermektedir. Ailelerin yaşadığı yoksulluk, işsizlik, damgalanma, karşılanamayan sosyal hizmet ihtiyaçları gibi sorunlar bu kapsamdadır (Lobont vd, 2017). Aile ekosisteminin suç ile ilişkisi Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Aile ekosistemi ve suç ilişkisi

Not: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

İnsanların yaşamları boyunca karşılaştığı sorunlarda içinde bulunduğu aile yaşamının önemli rolü

bulunmaktadır. Aile üyelerindeki bir sorun ve olumlu değişim diğer aile üyelerini de etkilemektedir. Davranış dinamiklerini değerlendirme modeline göre tüm yaşam dönemleri genel yaşam olayları etkisiyle şekillenmektedir. Yaşamdaki değişimin mikro-mezzo veya makro düzeydeki etkisi ve ihtiyaçlarının karşılanma durumuna göre bireyler, yaşam akışına uyumlu veya uyumsuz halde olmaktadır. Aile ekosistemi içerisinde boşanma, ayrılık, ölüm, şiddet, istismar gibi travmatik yaşam olayları yaşayan aile üyeleri bu travmayı atlatabilmezse mevcut yaşamına uyum sağlamakta zorlanabilmektedir. Bu bireylerde ruhsal sorun yaşama, saldırganlık, olumsuz çevreye ve madde bağımlılığına yönelme gibi çeşitli suç yönelen durumlar oluşabilmektedir (Zastrow, 2016). Bireysel ve sosyal bir sorun niteliği taşıyan suç/suçluluk, aile dinamiklerinden etkilenerek şekillenmektedir. Suç davranışının gelişiminde bireysel, ailesel ve toplumsal risklerin etkisi bulunmaktadır. Ancak bu çalışma ailesel risk faktörlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle suç risklerinin kapsamı ailesel risk faktörleri ile sınırlandırılmıştır.

Yaşam boyu gelişim ve yaşam dönemi yaklaşımıyla ailenin bireyler üzerindeki etkisi yalnızca çocuklukta değil ergenlik ve yetişkinlik döneminde de değişerek devam etmektedir (Van der Geest vd, 2018). Literatürde ailenin

suç ile ilişkisi risk ve koruyucu faktör olması boyutuyla ele alınmaktadır. İç ve dış dinamikleriyle aile, bireyi suç işlemeye iten durumların oluşmasında risk faktörü olabilirken; diğer yandan bireylerin suç işlemesini önleyici koruyucu faktör olabilmektedir. Suçluluğu önleme çalışmalarında bireylerin topluma yeniden entegrasyonunda riskler ve koruyucu faktörler birlikte değerlendirilmektedir. Aileyi güçlendirerek aile bütünlüğünü koruyan, toplum odaklı, gelişimsel ve sosyal suç önleme program/politikalarında ailesel risklerin en aza indirilerek koruyucu faktörlerin güçlendirilmesi temel alınmaktadır (Kızmaz, 2019). Literatürde ailesel risk faktörlerini ele alan çok sayıda meta analiz (Astridge vd, 2023; Ayano vd, 2023; Aazami vd, 2023; Hoeve vd, 2012; Farrington, 2015) ve sistematik inceleme (Aslan, 2021) çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmalarda ebeveyn psikopatolojisi, olumsuz aile ilişkileri, ailede suçluluk örüntüsü olması, ilgisiz ebeveynlik, çocuk ihmal/istismarı, aile içi şiddet, parçalanmış aile yapısı, ebeveynlerde madde bağımlılığı, ailenin içinde bulunduğu yetersiz sosyo-ekonomik koşullar gibi ailesel risk faktörlerinin suç işlemede belirgin rolü olduğu aktarılmıştır.

Literatürde yer verilen aile kaynaklı risk faktörleri ve bireylere etkisi Tablo 1’de aktarılmıştır.

Tablo 1: Suça neden olan aile kaynaklı risk faktörleri ve bireye etkisi

Risk Faktörü	Riskler	Bireye Etkisi
Bakım eksikliği	Çocuğa karşı duyarlı ve destekleyici bakım sunmama, düşük ebeveyn gözetimi, çocuk ihmal/istismarı	Bireyin topluma uyum sağlayamaması, suç oranında belirgin artış
Olumsuz aile ilişkileri	Çatışmalı aile ilişkileri, aile içi şiddete tanık olma ve maruz kalma	Bireyde saldırganlık ve antisosyal davranış gelişmesi
Aile üyelerinin suça eğilimi	Suç işlemiş ebeveyn ve aile üyelerinin varlığı	Sosyal öğrenme yoluyla suçun öğrenilmesi
Düşük aidiyet düzeyi	Aile ile kurduğu duygusal bağların zayıf olması	Aileden kopma, madde bağımlılığı veya suçlu akran çevresine yönelme
Aile yapısındaki bozulmalar	Boşanma, ölüm, ebeveynlerin ceza evine girmesi gibi bakım verenlerin uzun süreli yokluğu, parçalanmış aile yapısı	Bireyde depresyon, öfke kontrolsüzlüğü gibi psikolojik; aile bütünlüğünün bozulması, eğitimi terk etme ve suça yönelme gibi sosyal sorunlar oluşması
Yetersiz sosyo-ekonomik koşullar	Ailenin yaşadığı ekonomik zorluklar, madde bağımlılığı	Bireyi destekleyen eğitim, sağlık imkanlarına erişimde zayıflık; düşük gelirli ikamet bölgelerinde suç oranının yüksek olması

*Yazarlar tarafından Bilican Gökkaya, 2022; Acar vd, 2015; Farrington, 2015 ve Astridge vd, 2023 kaynakları temel alınarak oluşturulmuştur.

Aile, suç işlenmesine karşı önemli sosyal kontrol mekanizmalarındandır. Bu nedenle ailenin suça karşı koruyucu ve önleyici rolde olmasını sağlayan faktörlerin anlaşılması da risk faktörlerinin anlaşılması kadar

önemlidir. Literatürde güçlü aile bağları, aile içi olumlu iletişim, duygusal yakınlık, ebeveyn gözetimi, tutarlı ebeveyn tutumları, ailenin sosyo-ekonomik koşullarının yeterli ve iyi düzeyde olması, suç işlemiş bireye verilen

desteğin devam etmesi gibi faktörlerin çocukların suça sürüklenmesinde ve yetişkin suçluluğunda önleyici olduğu aktarılmıştır (Lamari-Fisher, 2021; Tsuchiya, 2020; Rooney, 2024; Nevisi, 2022; Barnes-Lee, 2020; Öngören

ve Katılmış, 2021). Literatürde yer verilen aile kaynaklı koruyucu faktörler ve bireylere etkisi Tablo 2’de aktarılmıştır.

Tablo 2: Suçu önleyici aile kaynaklı koruyucu faktörler ve bireye etkisi

Koruyucu Faktörler	Bireye Etkisi
Güçlü aile bağları, destekleyici ev ortamı, duygusal yakınlık, aile içi sorumluluk paylaşımı	Benlik saygısını ve sosyal uyum becerilerini güçlendirme
Sağlıklı ebeveyn tutumları ve ebeveyn gözetimi	Bireyleri riskli alanlardan uzak tutar, suça eğilimi azaltır.
Suç işlendikten sonra ailenin sosyal desteğinin devam etmesi	Tekrar suç işleme riskini azaltır, rehabilitasyonu destekler.
Ailenin sosyo-ekonomik koşullarının yeterli ve iyi düzeyde olması	Suç teşvik eden çevrelere ve maddi kazanımlı eylemlere yönelmelerini önler.

*Yazarlar tarafından Rooney vd, 2024; Tsuchiya vd, 2020; Ayano vd, 2023; Bulgurcuoğlu ve Çamur Duyan, 2019 ve Çabuk, 2022 kaynakları temel alınarak oluşturulmuştur.

2.2. Suçun Önlenmesinde Aile Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalelerinin Önemi

Aile, bireyin toplumsal yaşama uyum sağlayabilmesinde ve sorumluluk bilinci geliştirmesinde temel bir rol oynar. Sağlıklı aile ilişkileri, bireyin sosyal rollerini anlamasına ve içselleştirmesine olanak tanıyarak iyilik halini destekler (Yörükoğlu, 2000; Walsh, 2003). Sosyal hizmet disiplini, sağlıklı aile ve toplum yapısının inşası için, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamayı, yaşam doyumlarını ve iyi oluş düzeylerini artırarak daha sürdürülebilir bir refah seviyesine ulaşmalarını hedeflemektedir. Bu bağlamda, temel müdahale alanlarından biri olan ailelerle sosyal hizmet, ailelerin yaşadığı sorunlara yönelik pozitif yaklaşımlar geliştirerek sorun yaşayan aile üyelerinin kaygılarını azaltmayı ve aileleri güçlendirmeyi amaçlar. Sosyal hizmet uzmanları, aile bireylerinin güçlü yanlarını ortaya çıkararak mevcut kaynakları etkin biçimde kullanmalarına; çözüm odaklı yaklaşım ile sorunu yeniden şekillendirerek çözüm üretmelerine yardımcı olur (Algan ve Özmete, 2024; Al-Ma’sheb, 2018).

İnsan davranışına etki eden iç ve dış kuvvetlerin etkileşimiyle bireylerin davranış kalıpları oluşmaktadır. Aile, bu davranış kalıplarından oluşan sosyal bir sistemdir. Bir bireyin yaşadığı sorun genellikle aile içi dinamiklerden etkilenir ve aileyi etkiler. Etkileşimli yapısından ötürü aile, sosyal hizmet uygulamalarında önemli yer tutmaktadır (Zastrow, 2016). Ailelerle sosyal hizmet, risk altındaki bireyler ile çalışmada şemsiye bir kavramdır. Ailelerle sosyal hizmetin temel amacı, aile üyelerinin gelişimsel ve duygusal gereksinimlerini yetkin bir şekilde karşılayabilmek için ailelere yardımcı olmaktır. Ailelerle sosyal hizmet, sorun karşısında değişim ya da müdahale için aileleri güçlendirir ve aile işlevselliğini destekler (Duyan, 2019). Bu genel çerçeveden hareketle, ekolojik

yaklaşımın temel alınarak gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalesinde sorunların çözümünde birey, aile ve toplum birlikte ele alınmaktadır (Yolcuoğlu, 2010). Aileler, boşanma, alkol ve maddenin kötüye kullanımı, düşük sosyo-ekonomik koşullar, aile içi çatışma ve şiddet, aile üyelerinin ruhsal ve davranışsal sorunlar yaşaması, çocuk ihmal ve istismarı, aile üyelerinin suç işlemiş olması gibi sorunlar yaşayabilmektedir. Ailede bu sorunlar yaşandığı zaman sosyal hizmet ihtiyacı belirginleşmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, sorun yaşayan ailelerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olarak aileyi bir arada tutmayı amaçlar. Bu kapsamda aileye maddi destek, iletişim, ebeveynlik becerileri gibi konularda danışmanlık hizmetleri ve psiko-sosyal destek sunar (Zastrow, 2016).

Özellikle suçluluk konusu, hem aile dinamiklerinin bu duruma zemin hazırlaması hem de sonuçları itibarıyla aileyi ve toplumu olumsuz etkileyen ve bu yönü ile ailelerle sosyal hizmet müdahalelerine ihtiyaç duyulan bir alandır. Genelci sosyal hizmet yaklaşımı doğrultusunda, bireylerin suç işlemesi durumunda yalnızca mikro düzeyde birey ile değil, aynı zamanda bireyin etkileşim içinde bulunduğu aile ve topluluk sistemleriyle de çalışılmaktadır. Suçluluğu önlemeye yönelik çalışmalarda suça neden olan dinamiklerin kapsamlı biçimde anlaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda suç, yalnızca birey odağı alınarak açıklanamamakta, bireyin yakın çevresini oluşturan aile kurumu da sürecin bir parçası olarak yer almaktadır. Ailelerin müdahale sürecine dahil edilmesiyle birlikte, ailelerin güçlendirilmesi, suçun önlenmesi ve buna bağlı olarak toplum güvenliği ile refahının artırılması mümkün olmaktadır.

Suçluluğun önlenmesinde aile odaklı müdahale programları etkin biçimde kullanılmakta ve birey-aile-

toplum çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımı içermektedir. Bu programlar; aile içi iletişimi güçlendirme, ebeveynlik becerilerini geliştirme, aile terapisi sunma, olumsuz biliş ve davranışları değiştirme, bağımlılık önleme çalışmaları yürütme ve aile içi destek mekanizmalarını işlevsel hale getirme yoluyla suçluluğu kısa ve uzun vadede azaltmayı hedeflemektedir (Small & Huser, 2018). Yapılan meta-analiz çalışmaları, aile odaklı müdahale programlarının uyuşturucu madde kötüye kullanımı gibi suçlar başta olmak üzere suç tekrarını azalttığını ortaya koymuştur (Dopp vd., 2017; Welsh & Zane, 2018; Farrington & Welsh, 2003). Ayrıca denetimli serbestlik uygulamalarında bu programların uygulanmasıyla rehabilitasyon sürecinin başarısının arttığı ve gençlerin aile sisteminden aldıkları desteğin suç tekrarını önlemede önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir (Eryalçın vd., 2021).

Sosyal hizmet uzmanları, ceza adalet sistemi içerisinde ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik müdürlüklerinde suçluluğu önleyici rehabilitasyon programları uygulamaktadır. Bu programlar içerisinde alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığının önlenmesine yönelik programlar önem arz etmektedir. Sosyal hizmet uzmanları biyo-psiko-sosyal bir sorun olan madde bağımlılığına yaklaşımda aile ile çalışmaya önem vermektedir. “Çevresi içerisinde birey” bakış açısıyla bireyin ailesine yönelik kapsamlı değerlendirme yaparak aile odaklı bir müdahale yürütmektedir. Mikro düzeyde; madde bağımlılığı olan birey ve aileye danışmanlık, psiko eğitimler verme, kaynaklarla buluşmasına aracı olma rollerini üstlenmektedir. Mezzo düzeyde aile gruplarına bağımlılık dinamikleri, aile sosyal desteği, bağımlıya yaklaşım, yeniden suçun önlenmesi konularında eğitim programları düzenleyerek aile üyelerinin sürece katılımını desteklemektedir (Lander vd, 2013). Sosyal hizmet uzmanları, aile odaklı müdahalelerde yalnızca madde kullanım sorunuyla değil aile içi iletişim, ebeveyn denetimi, aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi, birey-aile etkileşimin artırılması üzerine çalışmaktadır (Austin vd, 2005; Welsh& Zane, 2018).

Suç davranışı olan çocuk ve ergenlerde sorunun çözümü ve suça yönelimin önlenmesinde birey ve aile katılımlı terapötik müdahalelerin önemli bir araç olduğu aktarılmıştır. Aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinde suça neden olan dinamiklerin anlaşılması için bireysel ihtiyaçlar, aile dinamikleri, risk faktörleri, birey ve ailenin güçlü yönleri üzerine odaklanılmaktadır (Selekman, 2017; Fagan & Benedini, 2016). Suçluluğu önlemede aile odaklı programların etkililiği üzerine yapılan meta-analiz

çalışmasında uzmanlar ebeveyn eğitimi, hane ziyaretleri, multi-sistemik terapi gibi sosyal hizmet müdahalelerini içeren uygulamaların suçluluğu kısa ve uzun vadede anlamlı biçimde azalttığı sonucuna ulaşmıştır (Farrington ve Welsh, 2003). Kanıta dayalı olarak ortaya konan bu bilgiler, suçluluğun önlenmesinde aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin önemini ortaya koymaktadır.

Suçluluğu açıklama ve önleme çalışmaları çeşitli disiplinlerin üzerinde çalıştığı bir konudur. Suçluluğun açıklanmasında psikoloji disiplini, bireylerin öznel ve ruhsal yaşantılarına; sosyoloji disiplini, toplumsal ve politik süreçlere; kriminoloji ve adli tıp disiplinleri biyolojik süreçlere odaklanmaktadır. Sosyal hizmet disiplini ise genelci yaklaşım doğrultusunda suçluluğu yalnızca bireye odaklanarak ele almaz. Bireylerin etkileşim içinde olduğu aile ve toplum ekosistemlerini de sürece dahil eder. Bu bağlamda ailenin suçluluk ile ilişkisinin kapsamlı olarak ortaya konabilmesi için konunun sosyal hizmet perspektifinden ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırmamızda, sosyal hizmet bakış açısıyla yayınlanan makalelerin sistematik incelemesi yapılarak aile ekosisteminin ve aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin suçu önlemede nasıl bir öneme sahip olduğu ortaya konmuştur.

3. Yöntem

3.1. Araştırma Sorusu

Suçluluğun önlenmesi için suça neden faktörlerin kapsamlı ve bütünsel olarak değerlendirilmesi gereklidir. Literatür incelendiğinde suça neden olan faktörlerde ailesel faktörlerin önemli bir yer tuttuğu görülmüştür. Sosyal hizmet disiplini, suçun önlenmesi için aile odaklı müdahaleler yürütmektedir. Araştırma kapsamında aile ekosisteminin ve aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin suçu önlemede nasıl bir öneme sahip olduğu sorusu bilimsel araştırmaların sistematik olarak incelenmesi ile cevaplanmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 2015-2025 yılları arasında Türkiye’de sosyal hizmet perspektifiyle ele alınmış aile ve suç konularını kapsayan makalelerin sistematik olarak incelenmesi yoluyla aile ekosisteminin suçluluk ile ilgili olarak koruyucu faktörlere ve risk faktörlerine etkisinin

belirlenmesi ve ailenin suçluluğun önlenmesinde nasıl bir öneme sahip olduğunun saptanmasıdır.

Çalışmanın alt amaçları doğrultusunda,

- Araştırmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Araştırma türleri nelerdir?
- Araştırma konuları nelerdir?
- Araştırmalarda suça neden olan aile kaynaklı risk faktörlerine ve suçtan koruyucu faktörlere nasıl yer verilmiştir?
- Araştırmalarda aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarına yer verilmiş mi? Soruları cevaplanmaya çalışılmıştır.

Suçlulukta aile ekosisteminin önemini ortaya koyan sistematik inceleme niteliğindeki bu çalışma, suç önleme politikalarında aileyi koruyucu ve güçlendirici sosyal hizmet müdahale programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına duyulan ihtiyacı ortaya koyması açısından önemlidir. Çalışmada suça neden olan aile kaynaklı risk faktörleri ve suçtan koruyucu faktörler belirlenerek; suçun önlenmesinde aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin nasıl katkı sağlayacağı açıklanması ile bilim ve uygulama alanının destekleneceği değerlendirilmektedir.

3.3. Araştırmanın Tasarımı

Araştırma sistematik bir inceleme çalışması olarak tasarlanmıştır. Doküman analizine dayalı, tepkisel olmayan bu araştırma ile aile, suç ve sosyal hizmet konusunu içeren makaleler sistematik olarak taranmış ve içerik analizi yapılmıştır. İnceleme ve raporlama işlemi PRISMA yönergeleri doğrultusunda yapılmıştır. PRISMA, sistematik incelemelerin şeffaf biçimde yürütülmesini ve raporlanmasını sağlamak amacıyla kanıta dayalı olarak geliştirilen kriterlerdir (Moher vd., 2009; D. Harris vd, 2014).

3.4. Araştırmaya Dâhil Etme ve Dışlama Ölçütleri

Sistematik inceleme çalışmasına dahil edilen ve hariç tutulan bilimsel yayınlar ile ilgili kriterler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Dahil edilme kriterleri;

- Aile ve suç konularını sosyal hizmet perspektifinden ele almış olması. Bu kriter, makalenin yalnızca sosyal hizmet alanında yayımlanmasını kapsamamaktadır. Makaleler güvenlik bilimleri, sosyoloji gibi farklı disiplinlerde üretilmiş olsalar da makale içeriklerinde

aile ve suç konularını kapsayacak şekilde sosyal hizmetler ile ilgili literatürü, mevzuatı veya aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerine yer verilmesini kapsamaktadır.

- 2015-2025 yılları arasında yayınlanmış olması. Araştırmada 2015–2025 yıllarının seçilmesinde iki husus belirleyici olmuştur. İlk olarak, bu aralık güncel literatürü kapsamakta ve araştırmanın güncelliğini sağlamaktadır. İkinci olarak, Türkiye’de suç ile ilgili istatistiklerin son on yıllık dönemde daha düzenli bir şekilde yayınlanması; suç ve aile konusunun bu dönemde ağırlıklı bir şekilde öne çıkması çalışmaya dahil edilen yayınların yıl aralığının bu dönem ile sınırlandırılmasında belirleyici olmuştur.

- İnceleme yapılan Dergipark, ULAKBİM ve TRDizin veri tabanlarında yer alan makale olması. Çalışmanın odak noktasının Türkiye’deki aile, suç ve sosyal hizmet konularını içeren çalışmalar olması sebebiyle ulusal veri tabanları tercih edilmiştir.

Hariç tutma kriterleri ise;

- Aile, suç ve sosyal hizmet konularını içermeyen çalışmalar olması.
- Kitap, kitap bölümü, tez içerisinde yer alıyor olması
- 2015 yılından önce yayınlanmış olması,
- Dergipark, ULAKBİM ve TRDizin veri tabanlarında yer almayan makale olması şeklinde belirlenmiştir.

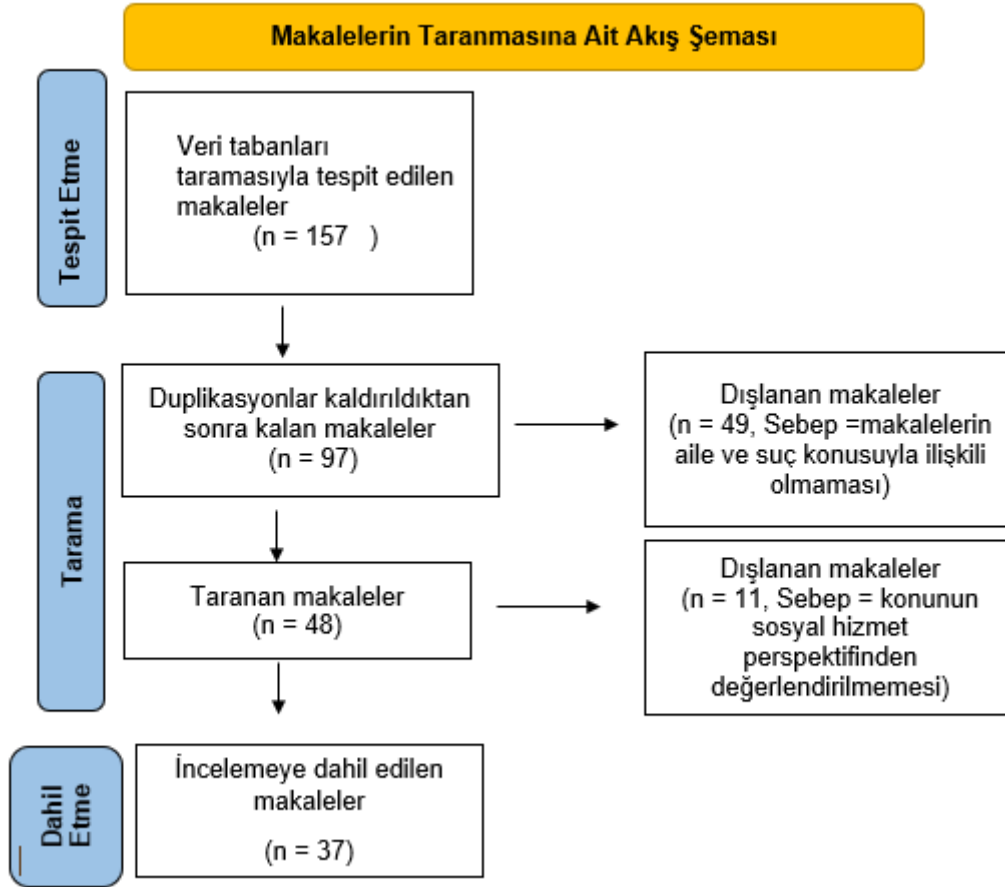
3.5. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Araştırma evreni, Dergipark, ULAKBİM ve TRDizin sisteminde aile, suç ve sosyal hizmet bağlamında yazılan makaleleri kapsamaktadır. Dergipark, ULAKBİM ve TRDizin veri tabanlarında başlık, özet ve anahtar kelimelerde aile, suç ve sosyal hizmet geçen makaleler taranmıştır. Konuyla ilgili incelemenin daha kapsamlı olması için arama seçeneğinde “aile AND suç AND ‘sosyal hizmet’” filtrelemesi yapılarak 2015-2025 tarih aralığındaki tüm yayınlara ulaşılmıştır. Bu filtrelemlere uyum sağlayan Dergipark veri tabanında 94 adet; ULAKBİM veri tabanında 59 adet, TRDizin veri tabanında 4 adet yayına ulaşılmıştır. ULAKBİM veri tabanında mevcut bir yayının birden çok kez tarama sonuçlarında yer aldığı ve bir makale dışında hepsinin belirtilen diğer veri tabanlarında taraması yapılan yayınlar olduğu görülmüştür. TRDizin veri tabanında ise arama kriterlerine uyan dört makaleden ikisinin diğer veri tabanlarında taraması yapılan yayınlardan olduğu

görülmüştür. Duplikasyonların elenmesi sonucunda toplamda 97 adet yayın incelenmiştir. Çalışmaların içeriğinin araştırma kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi için tam metinler titizlikle okunmuştur. Bu yayınların 60 tanesi arama filtrelerine uygun olsa da konuyla ilişkili yayın olmaması ve sosyal hizmet perspektifinden bakmaması nedeniyle hariç tutulmuş; toplamda 37 yayın çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Makalelerin 32'si sosyal hizmet, 2'si güvenlik bilimleri,

diğerleri ise sosyoloji, eğitim bilimleri ve kamu yönetimi ve politikaları disiplinlerine aittir.

İçerik analizi yapılan bu çalışmada makalelerin sistematik olarak incelenebilmesi için Makale Tarama Formu oluşturulmuştur. Makaleler, adı, yılı, türü, konusu, araştırma yöntemi, makalelerin suça neden olan ailesel faktörler ve aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarına dair sunduğu içeriğe göre kategorize edilmiştir. Makalelerin PRISMA akış diyagramı doğrultusunda sınıflandırılmasına Şekil 2'de yer verilmiştir.

Şekil 2: PRISMA Protokolü doğrultusunda makalelerin taranmasına ait akış şeması.

4. Bulgular

Son on yıllık süreçte suça neden olan ailesel faktörlerin sosyal hizmet bakış açısıyla ele alındığı makalelerin incelenmesi sonucunda; 2015-2016 yıllarında bu konuda yayın üretilmediği, 2017 yılından itibaren ilgili makalelerin yayınlanmaya başladığı görülmüştür. Makale sayısının 2020 yılındaki durağanlık gösterdiği; 2019 yılından sonra artış göstermeye başladığı ve en çok 2022 yılında yayınlandığı görülmüştür. 2025 yılı henüz tamamlanmamış olsa da tarama kapsamına alınmıştır ancak süreç itibarıyla ilgili konularda makaleye rastlanmamıştır.

Makalelerin çoğunlukla (%70,3) araştırma makalesi türünde yayınlandığı, yaklaşık üçte birinin ise derleme çalışmalar (%29,7) olduğu görülmüştür. Araştırma makalelerinin yöntemleri incelendiğinde; nitel (%53,8) ve nicel (%46,2) araştırma yöntemlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanımı nispi olarak daha yaygın olsa da araştırma yöntemlerinin kullanım oranlarının birbirine yakın olduğu, çalışma konularına göre araştırma tasarımlarının değiştiği görülmüştür. Madde bağımlılığı konusundaki araştırmalarda nicel araştırma yöntemlerine; aile ve suç, kadın suçluluğu ve suça sürüklenen çocuklara yönelik

uygulamalardaki sorunlar konularındaki çalışmalarda ise nitel araştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Çocuklarda suça sürüklenme, çocuk cinsel istismarı, göç ve suç konularında ise her iki araştırma yöntemleri de kullanılmıştır. Çalışma alanlarının çoğunluğunda derleme çalışmalara yer verilmiştir. Tablo 3'te makalelerin yıl, tür ve kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımı aktarılmıştır.

Tablo 3: Makaleleri tanıtıcı bilgiler.

Yıl	Tür	
2025 (0)	Araştırma makalesi (26)	Araştırma Yöntemleri
2024 (5)		Nitel araştırma yöntemleri (14) Nicel araştırma yöntemleri (12)
2023 (7)		
2022 (8)		
2021 (5)		
2020 (3)	Derleme makale (11)	
2019 (6)		
2018 (2)		
2017 (1)		
2016-2015 (0)		
Toplam Çalışma Sayısı=37		

Makalelerin %43,2'sinde çocukların suça sürüklenmesinde ailenin öneminin incelendiği görülmüştür. Kadın suçluluğu (%13,5) ve aileden etkilenen/etkileyen bir suç olarak madde bağımlılığı

konularında (%13,5) yayınlanan benzer sayıda makalede ailenin suçu önlemede önemine yer verilmiştir.

Makalelerde ailenin suçun önlenmesindeki önemi, suça neden olan risk faktörleri ve suçtan koruyucu faktörler bağlamında değerlendirilmiştir. Suç önleme stratejilerinde etkili olan risk odaklı bakış açısının ailenin suçu önlemede önemini konu alan makalelerde de baskın şekilde olduğu görülmüştür. Makalelerin büyük çoğunluğunda (%97,3) ailenin, bireylerin suç işlemesine neden olan risk faktörlerini barındırarak suça neden olabildiği; bu faktörlerin azaltılması ile suçun önlenilebileceği aktarılmıştır. Bazı çalışmalarda çalışma konusunun sınırlılığı nedeniyle ailenin göçe bağlı yaşadığı sorunlar, ebeveyn kaybı gibi ailesel risk faktörlerinin bazılarına yer verilirken (Şahin ve Güngör, 2022; Gönültaş ve Kelebek, 2017; Yanar ve Buz, 2023, Turgut ve Sürsavur, 2024); derleme çalışmalar çoğunlukta olmak üzere bazı çalışmalarda ise sosyal hizmet perspektifinden suça neden olan ailesel faktörlerin çoğunluğuna yer verilmiştir (Öztürk ve Erkul, 2023; Ayata Küçükbükcü ve Çamur, 2023; Batman ve Demirel, 2023; Genç vd, 2023; Bilican Gökkaya, 2022; Şentürk Dızman ve Oktik, 2022; Başar vd, 2022; Çabuk, 2022; Eskiçorapçı, 2022; Pelit ve Alkan, 2022; Eryalçın ve Duyan, 2021; Dursun, 2021; Kayma ve Gökler, 2021; Aslan, 2021; Şimşek, 2021; Dinç, 2020; Ateş ve Tuncay, 2020; Bulgurcuoğlu ve Çamur Duyan, 2019; Karataş ve Mavili, 2019; Zengin Taş & Duman, 2019; Şentürk, 2018; Akgün, 2018).

Tablo 4: Makalelerin içeriğine dair bilgiler.

Makale Odağı	Makale Künyesi	Ailenin Suçu Önlemedeki Önemini Nasıl Değerlendiriyor?	Aile Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalelerini Nasıl Değerlendiriyor
Çocuklarda suça sürüklenme (16)	Erdemir Turgut & Sürsavur, 2024; Sağlık, 2024; Öztürk & Erkul, 2023; Batman & Demirel, 2023; Bilican Gökkaya, 2022; Çabuk, 2022; Pelit & Alkan, 2022; Dursun, 2021; Kayma & Gökler, 2021; Aslan, 2021; Şimşek, 2021; Dinç, 2020; Eryalçın & Duyan, 2020; Bulgurcuoğlu & Çamur Duyan, 2019; Buran, 2019; Şentürk, 2018	Risk Faktörleri: Parçalanmış aile yapısı, ailenin suça eğilimi, madde bağımlılığı, aile içi denetimsizlik, zayıf aile bağları, aile içi şiddet, maddi yoksunluk Koruyucu Faktörler: aile ilişkilerinin güçlü olması, aile gelir düzeyinin asgari şartlarda olması, aile eğitim ve bilinç düzeyinin yüksek olması	Suça yönelik kapsamlı değerlendirme, ailelerin bilinçlendirilmesi, ailelerin desteklenmesi, aile ilişkilerinin desteklenmesi, aileye danışmanlık, evlilik ve evlilik öncesi ebeveyn destekleme eğitimleri, suçu önleyici çocuk rehabilitasyon programları
Çocuk istismarı(3)	Büber & Akyüz, 2025; Kaplan & Akçe, 2024; Yanar & Buz, 2023	Risk Faktörleri: Ebeveyn ruhsal sorunları, parçalanmış aile yapısı, ebeveyn yokluğu	Okul sosyal hizmeti aracılığıyla aileler ile temas, ebeveyn bilinçlendirme faaliyetleri, aileleri destekleyici, riskleri değerlendireci sosyal hizmet
Kadın suçluluğu (5)	Orhan, 2023; Ayata Küçükbükcü & Çamur, 2023; Küçükbükcü & Çamur, 2022; Eskiçorapçı, 2022; Akgün, 2018	Risk Faktörleri: Aile içi şiddeti eş şiddeti, Parçalanmış aile, eğitimsizlik, bozuk aile ilişkileri, kişilik, cinsiyetçi tutumlar, aile yapısı, sosyal destek ve	Aile içi şiddeti ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önleyici, evlilik öncesi ve evlilik sürecinde aile danışmanlığını

Makale Odağı	Makale Künyesi	Ailenin Suçu Önlemedeki Önemini Nasıl Değerlendiriyor?	Aile Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalelerini Nasıl Değerlendiriyor
		kontrol eksikliği, çocuk yaşta evlenme, partner/eş etkisi Koruyucu Faktörler: Eğitilmiş aile yapısı	içeren aile temelli programlar, aile içi şiddet suçu ile mücadele, aileyi güçlendirme ve topluma uyum faaliyetleri
Yetişkin suçluluğu(1)	Zengin Taş & Duman, 2019	Risk Faktörleri: Zayıf aile desteği, ailevi sorunlar, ihmal.	Ebeveyni cezaevinde olan çocuklara yönelik suç önleyici programlar, psikososyal destek, cezaevinde aile temelli uygulamalar
Göç ve suç(2)	Şahin & Güngör, 2022; Gönültaş & Kelebek, 2017	Risk Faktörleri: Göç, aile üyesinin kaybı, düşük sosyo-ekonomik durum, ailevi problemler. Koruyucu Faktörler: Aile bağı ve sosyal destek	Göç almış bölgelerde ailelerin hizmetlerden faydalanabilmesi için sosyal hizmet merkezi sayısının artması, ailelerin güçlendirilmesi(iş ve meslek edindirme, eğitime devam vb)
Aile ve suç(3)	Seyidoğlu & Kızmaz, 2024; Özpolat, 2023; Şentürk Dızman & Oktik, 2022	Risk Faktörleri: Düşük sosyoekonomik düzey, madde kullanımı, aile içi şiddet Koruyucu Faktörler: Sosyal destek, evlilik, sosyo-ekonomik düzeyin gelişmişliği	Ailelere eğitimler, okullarda aile ve okul iş birliği
Madde bağımlılığı, aile ve suç(5)	Genç vd, 2023; Aydemir & Aktaş, 2022; Şamar & Buz, 2022; Ateş & Tuncay, 2020; Karataş, 2020	Risk Faktörleri: Ailede madde kullanan birey olması, denetim eksikliği, çatışma ve şiddetin varlığı, ihmal ve istismar, olumsuz ebeveyn tutumları Koruyucu Faktörler: aile ilişkilerinin güçlü olması, aile gelir düzeyinin asgari şartlarda olması, aile eğitim ve bilinç düzeyinin yüksek olması	Bağımlılığı önleyici aile odaklı müdahaleler, ailenin katılımı, aile danışmanlığı, aileler ile grup çalışması, ailelerin kaynaklara ulaşımında destek, bağımlılık ve suç konusunda danışmanlık
Aile odaklı sosyal hizmet müdahalesi (1)	Eryalçın, Eryalçın& Duyan, 2022	Risk Faktörleri: Ailenin suça eğilimi, zayıf aile bağları, aile içi şiddet Koruyucu Faktörler: kuvvetli aile bağları, asgari ve üstü sosyo-ekonomik düzey	Suçta sürüklenen çocuk ve ailelerinin katılımıyla multi-sistemik ve fonksiyonel aile terapileri
Suçta sürüklenen çocuklara yönelik uygulamalardaki sorunlar(1)	Karataş & Mavili, 2019	Risk Faktörleri: Zayıf aile bağları, düşük sosyo-ekonomik düzey	Müdahalelerin yürütülmesinde yaşanan güçlükler ve yetersizlikler

Tablo 4'te makalelerin hangi konuları içerdiği, ailesel risk-koruyucu faktörler ve aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarına dair sunduğu içeriğe ait bilgilere yer verilmiştir. Çalışmalarda ailesel risk faktörleri kapsamında literatür bilgileriyle uyumlu faktörlere yer verilmiştir.

- Aile yapısına bağlı riskler: Ebeveyn kaybı veya uzun süreli yokluğu, kalabalık aile yapısı, aile üyelerinin suç geçmiş olması ve aile üyeleri ya da ebeveynlerin olumsuz rol model olması olarak açıklanmıştır (Turgut ve Sürsavur, 2024; Öztürk ve Erkul, 2023; Şentürk Dızman ve Oktik, 2022; Şimşek, 2021),

- Aile ilişkilerine bağlı riskler: Çatışma, şiddet gibi olumsuz aile ilişkileri, zayıf aile bağları olarak

belirtilmiştir (Başar vd, 2022; Çabuk, 2022; Buran, 2019),

- Ebeveynlik becerilerine bağlı riskler: Ebeveynlik becerilerinde yetersizlik ve bilgisizlik, duyarlı bakım eksikliği, güvensiz bağlanma stilleri bulunması, çocuk ihmal ve istismarı, aile içi denetimsizlik, aşırı otoriter, ilgisiz veya aşırı hoşgörülü/kuralsız olan olumsuz ebeveyn tutumları gibi durumlar ortaya konulmuştur (Bilican Gökkaya, 2022; Pelit ve Alkan, 2022),

- Ailedeki psiko-sosyal faktörlere bağlı riskler; ebeveynlerin psikolojik problemleri olması, aile içi şiddete maruz kalma veya tanık olma, ebeveynlerin madde bağımlılığı olması, ailenin düşük eğitim

seviyesine sahip olması, gelir düzeyinin düşük olması, ailenin kaynaklara erişimde zorluk yaşaması, göç etmiş ve buna bağlı sorunlar yaşıyor olması ve çocuğun çalıştırılması olarak aktarılmıştır (Karataş, 2020; Özpolat, 2023; Bulgurcuoğlu ve Çamur Duyan, 2019).

▪ Kadın suçluluğu konularında yazılan makalelerde eş/partner kaynaklı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı baskıların bireyleri suç işlemeye yönelten ailesel risk faktörleri olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmalarda kadınların eş/partner kaynaklı olarak suçla tanıştığı, suç işlediği/işlettirildiği, madde kötüye kullanımı/ticaretine başladığı görülmüştür. Kasten öldürme ve yaralama suçuyla hükümlü kadınların bu suçları işlemelerinde maruz kaldıkları aile içi şiddet ve eş şiddetinin yönlendirici olduğuna yer verilmiştir (Akgün, 2018; Ayata Küçükbükücü ve Çamur, 2023; Eskiçorapçı, 2022).

Ailesel risk faktörlerini ele alan çalışmalarda madde bağımlılığı, aile içi şiddet, çocuklarda suça sürüklenme gibi suç sorunu olan ailelerin içerisinde bulunduğu psiko-sosyal koşulların kapsamlıca değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ailede yoksulluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü, suç işlemiş aile üyelerinin olması gibi risklerin saptanıp ailelerin bilinçlendirilmesi önerilmiştir. Bu kapsamda ailelere olumlu ebeveyn tutumları, ebeveynlik becerilerinin kazandırılmasını sağlayan ebeveyn eğitim programları uygulanması gerekliliği vurgulanmıştır (Aslan, 2021; Bilican Gökkaya, 2022; Çabuk, 2022; Pelit ve Alkan, 2022). Ebeveynin ceza infaz kurumunda olmasına bağlı ebeveyn yokluğu yaşama ve suç işlemiş aile üyesini rol model alma riskleri içerisinde olan çocuk ve aileler için suçtan koruyucu psikososyal destek programları önerilmiştir. Ceza infaz kurumunda olan yetişkinlerin mükerrer suç işlemesinin önlenmesi için aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarının gerekli olduğu; uzmanlar tarafından mahkumların aile ile ilişkilerinin desteklenmesi, aile görüşmelerinin yapılması, ailelere eğitimler verilmesi önerilmiştir (Zengin Taş ve Duman, 2019).

İncelenen çalışmalarda ailenin suçtan koruyucu faktörleri barındırması yönüyle bireylerin suça yönelmesini ve suç tekrarını önlediği ifade edilmiştir. Çalışmaların %24,3'ünde ailesel koruyucu faktörlerin suçu önleyebildiğine dair içerik sunulmuştur. Suça sürüklenen çocuklar, kadın suçluluğu ve madde bağımlılığını inceleyen çalışmalarda ailelerin kuvvetli bir sosyal destek ve kontrol mekanizması olduğu aktarılmıştır. Aile ilişkilerinin güçlü olması, ailenin sosyo-ekonomik

düzeyinin asgari standart veya üzerinde olması, ailelerin eğitilmiş ve bilinçli olması, üyelerin aileye aidiyet hissetmesi, aile üyelerinde güvenli bağlanma stillerinin olması, ilgili ve demokratik tutuma sahip ebeveynler olmasının aileleri güçlendiren ve suça yönelmeyi önleyen faktörler olduğu aktarılmıştır.

Makalelerde suçu önlemede sosyal hizmet müdahalelerinin önemi aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerine dair sunulan içerik kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmaların çoğunluğunda (%70,3) mikro ve mezzo düzeyde gerçekleştirilen aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarına yer verilirken bir kısmında ise (%29,7) aileleri güçlendirici/suç önleyici müdahale boyutuna yer verilmemiştir. Çalışmaların bazılarında, halihazırda uygulanan aile odaklı müdahaleler ve suçu önlemede önemi ele alınırken (Eryalçın vd, 2021; Şamar ve Buz, 2022; Büber ve Akyüz, 2024) bazılarında aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarına duyulan ihtiyaç ve uygulama önerileri (Seyidoğlu ve Kızmaz, 2024; Bilican Gökkaya, 2022) hakkında bilgi aktarılmıştır.

İncelenen çalışmalarda, aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin ailelerin güçlendirilmesi, suçun önlenme sürecine katılımlarının desteklenmesi ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının karşılanması gibi çeşitli boyutlara odaklandığı görülmektedir. Bununla birlikte, uygulanan ya da önerilen müdahalelerin, makalelerin ele aldığı konuya göre -örneğin çocukların suça sürüklenmesi, madde bağımlılığı, kadın suçluluğu veya göç ve suç ilişkisi- farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

▪ Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde, ailelerin güçlendirilmesine katkı sağlayacak okul sosyal hizmeti uygulamalarının olumlu sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir (Kaplan ve Akçe, 2023; Sağlık, 2024; Bilican Gökkaya, 2022; Dursun, 2021; Kayma ve Gökler, 2021; Aslan, 2021).

▪ Kadın suçluluğu bağlamında, risk faktörü olarak öne çıkan aile içi şiddetin önlenmesi için evlilik öncesi ve sonrasında aile danışmanlığı uygulamaları önerilmiş; ayrıca kadınların güçlendirilmesi amacıyla akademik ve mesleki beceri eğitimlerinin sağlanmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Ayata Küçükbükücü ve Çamur, 2023; Orhan, 2023; Eskiçorapçı, 2022; Akgün, 2018).

▪ Göçün suç için risk faktörü oluşturması nedeniyle, göç alan bölgelerde ailelerin sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak üzere sosyal hizmet merkezlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması gerektiği ifade

edilmiştir. Bu merkezler aracılığıyla göçten kaynaklanan uyum sorunlarının çözülmesi, ailelerin topluma entegrasyonunun sağlanması ve göçmen çocukların eğitim süreçlerinin desteklenmesi yoluyla ailelerin güçlendirilmesinin, suç oranlarının düşürülmesine katkı sunacağı öngörülmüştür (Şahin ve Güngör, 2022; Gönültaş ve Kelebek, 2017)

- Madde bağımlılığı ve suçun önlenmesinde ailelerin sürece aktif katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda, bağımlı bireylere yönelik rehabilitasyon ve nüksün önlenmesine dönük çalışmalar ile ailelere danışmanlık, ilişkilerin onarılması ve sosyoekonomik destek sağlanması gibi müdahalelerin, madde kullanımının zararlarını azaltmada ve suç riskini düşürmede koruyucu ve önleyici bir işlev üstlendiği aktarılmıştır (Genç vd, 2023; Aydemir & Aktaş, 2022; Şamar & Buz, 2022; Ateş & Tuncay, 2020; Karataş, 2020).

- Çocuk ve gençlerde suça yönelimin önlenmesine yönelik olarak denetimli serbestlik sisteminde uygulanabilen multi-sistemik ve fonksiyonel aile terapilerinin önemine dikkat çekilmiştir. Bu programların, gençlerin kriminojenik risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak ebeveyn-çocuk ilişkilerini düzenlediği, aile üyelerindeki duygusal ve davranışsal sorunlara yönelik bilişsel yeniden yapılandırma çalışmaları yürüttüğü ve bu yolla ailelerin korunmasına ve sosyal destek ağlarının işlevselleştirilmesine katkı sunduğu belirtilmiştir (Eryalçın vd., 2021).

5. Tartışma

Sosyal hizmet perspektifinden aile, suç ve sosyal hizmet konularını ele alan Türkiye'deki makalelerin çeşitli değişkenlere göre sistematik incelemesinin yapıldığı bu çalışmaya 37 makale dahil edilmiştir. Konuyla ilgili makale sayısının 2019 yılından sonra artış gösterdiği ve en çok 2022 yılında yayınlandığı görülmüştür. Makale sayısında 2020 yılında düşüş gözlenmiştir. Bu sayının düşük olmasında Covid-19 pandemisinin etkili olduğu düşünülmektedir. Covid-19 sürecinde sağlık sebebiyle yaşanan eve kapanmalardan ötürü aile üyeleri ile görüşme, suça konu olan kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurma gibi araştırma süreçleri sınırlanmıştır. Bu durum bilimsel yayınların üretilmesini de yavaşlatmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk ve Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri incelendiğinde 2020 yılında güvenlik birimine getirilen suça sürüklenen çocuk sayısının ve ceza infaz kurumuna getirilen mahkûm sayısının Covid-19'a bağlı olarak azalış gösterdiği

görülmüştür. Suç ve sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerin incelendiği araştırmada da 2020 yılında yayınlanan tezlerin sayısında düşüş gözlemlendiği şeklinde bu çalışmayı destekleyen rastlanmıştır (Demir ve Polat, 2023).

Konuyla ilişkili makalelerin çoğunluğunun araştırma makalesi olduğu, derleme yayınların daha az olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet uygulama sahası olan bir disiplin olmasından ötürü sosyal hizmet literatüründe kanıta dayalı uygulamalar önemli yer tutmaktadır. Saha bilgi ve gözlemine dayalı nicel, nitel ve karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmaların daha yaygın olması bu bağlamda yorumlanabilir. 1976-2011 yılları arasında sosyal hizmet yayınlarının incelendiği bir çalışmada araştırma makalelerinin derleme makalelerden daha yaygın olduğu aktarılmıştır (Sheble & Chen, 2014). Sosyal bilim alanlarından özel eğitim alanında önemli bir dergide son on yılda yayınlanan araştırmalarda da araştırma makalelerinin derleme makalelerden yaygın olduğu görülmüştür (Denizli Gülboy vd, 2024). Sosyal hizmet alanındaki dergilerden biri olan Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisinin 1983-2017 yılları arasındaki analizini kapsayan çalışmada ise derleme yayınların araştırma yayınlardan daha fazla yer aldığı görülmüştür. Bu bulgunun araştırma bulgumuzla çelişmesinde eski yayınlarda bilgi üretimin çoğalması ve yerleşmesi için derleme yayınların daha fazla yazılmış olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu derginin son yıllardaki yayınları incelendiğinde araştırma makalelerin derleme makalelere oranla daha fazla yer tuttuğu görülmektedir (Topçu, 2024).

Araştırma türünde yazılan makalelerde nitel araştırma türlerinin daha yaygın kullanıldığı ancak çalışma alanlarına göre kullanılan araştırma yöntemlerinin çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Madde bağımlılığında ailenin önemi konusu nicel araştırma yöntemleri kullanılarak çalışılmışken kadın suçluluğunda nitel araştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Suç ve sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerde de bu konuların çalışılmasında başvuru araştırma yöntemleri benzerlik göstermiştir (Demir ve Polat, 2023). Kadın suçluluğu gibi alanlarda nitel araştırma yöntemlerinin yaygın olarak kullanılması aile içerisindeki kadına içeriden bir bakış açısıyla bakılması ve derinlemesine bilgiye ihtiyaç duyulması şeklinde yorumlanabilmektedir.

Ailenin suça ilişkisi en yaygın biçimde çocukların suça sürüklenmesi bağlamında ele alınmıştır. Çocukların aileleri tarafından suça sürüklenmesi sosyal bir sorun

olarak görülmekte; bu sorunun anlaşılması ve önlenmesine yönelik bilimsel araştırmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Çocuklar suça neden olan eylem ve eylemin nihai sonuçlarını değerlendirmede yetersiz veya sınırlı olabilmektedir. Bu nedenle bu eylemleri aile/çevre etkisi içerisinde işlemektedirler. Bu nedenle suç işleyen değil suça sürüklenen çocuk kavramsallaştırılması yapılmaktadır. Suça sürüklenen çocuk olgusu adli sosyal hizmet, ailelerle sosyal hizmet, çocuk koruma sistemi gibi çeşitli uygulama alanları için kritik önemde olmasından ötürü daha sık çalışılan bir konu olarak yorumlanabilmektedir.

Bu sistematik incelemenin dikkat çekici bulgularından biri, incelenen makalelerin büyük çoğunluğunun (%97,3) suça neden olan ailesel risk faktörlerine odaklanırken yalnızca çeyreğine yakınının(%24,3) ailenin suçtan koruyucu rolüne dair içerik sunmuş olmasıdır. Makalelerde suça neden olan ailesel risk faktörlerinin, aile yapısına bağlı riskler, aile ilişkilerine bağlı riskler, ebeveynlik becerilerin bağlı riskler, ailedeki psiko-sosyal faktörlere bağlı riskler kapsamında detaylı olarak ele alındığı; suçtan koruyucu faktörlerin ise güçlü aile bağları, ailenin gelişmişliği, olumlu ebeveyn tutumları gibi daha dar kapsamda aktarıldığı görülmüştür. Literatürde de sıkça vurgulandığı üzere, kriminoloji ve sosyal hizmet araştırmalarında hâkim eğilim suça neden olan faktörleri tanımlamayı önceliklendirmektir. Ancak bu durum suçtan koruyan faktörlerin görece ihmal edilmesine neden olmaktadır (Lösel&Farrington, 2012; Farrington, 2006). Oysa sağlıklı bir evlilik, güçlü aile bağları, ebeveyn denetimi, tutarlı disiplin stratejileri ve destekleyici bir aile ortamı, sosyo-ekonomik seviyede gelişmişlik gibi koruyucu faktörler, yalnızca bireylerin risk altında olduklarında suça yönelimlerini azaltmakla kalmamakta, bireylerin olumsuz yaşam olaylarına karşı dayanıklılıklarını arttırarak gelişimsel süreçler boyunca suç davranışına karşı koruyucu bir zemin oluşturmaktadır (Rutter, 2012; Masten, 2014). Bu yüzden suç önleme stratejilerinde yalnızca ailesel riskleri azaltmak temel amaç olmamalı, koruyucu faktörleri de benzer ilgi düzeyinde tanımlamak ve koruyucu faktörleri arttırmak amaçlanmalıdır (Farrington, 2006).

İncelenen makalelerin çoğunda aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin suçu önlemedeki önemine yer verilmiştir. Bu durum aile odaklı müdahalelerin sosyal hizmet pratiğinde önemli bir yer tuttuğunu ve sosyal hizmet uzmanlarının mikro ve mezzo düzeyde aileyi güçlendirici ve destekleyici çalışmalar yürüttüğünü göstermektedir.

Ancak çalışmaların %29,7'sinde bu yönde suçu önleyici müdahale boyutuna yer verilmemiştir. Bu durum uygulama odaklı sınırlılıklar yaşanması, araştırmacıların yalnızca sorun odaklı çalışmalar üretmesinden kaynaklı olabilmektedir. Sosyal sorunların çözümü için etkili sosyal müdahale programlarının geliştirilmesi önemlidir. Teorik bilginin sahaya yansımaları ile bu durum mümkün olmaktadır (Fraser & Galinsky, 2010). Sosyal hizmet alanında müdahale araştırmaları sorunun çözümünde uzun vadeli etkiyi sağlayarak soruna karşı koruyucu ve güçlendirici stratejileri sunar. Bu kapsamda araştırmacıların müdahale bilgisine sahip olup yayınlarda uygulama ve/veya önerilere yer vermesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu inceleme kapsamında değerlendirilen aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin, birey-aile-toplum düzeyinde etkileşimi esas alarak suçu önlemeye çalıştığı görülmektedir. Müdahaleler, bireyin içinde bulunduğu çok katmanlı çevresel sistemleri dikkate alan Bronfenbrenner'in ekolojik yaklaşımıyla uyumludur. Ayrıca, aile içi bağların güçlendirilmesi, ebeveyn denetiminin artırılması ve psikososyal destek sağlanması boyutuyla sosyal destek ve sosyal kontrol teorileri ile de uyum göstermektedir.

Diğer yandan aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarındaki eksiklik ve sınırlılık da geliştirilmesi gereken bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Karataş ve Mavili, çocuk adalet sisteminde suça sürüklenen çocuklarla çalışan uzmanların karşılaştığı sorunları ele alan çalışmada, suça sürüklenen çocukların ailelerini de sürece dahil eden aile odaklı sosyal hizmet uygulamalarında yetersizlikler olduğunu, ailenin değerlendirme sürecine dahil edildiği hane ziyaretlerinin yapılmasında sınırlılıklar yaşandığı, bu alanda çalışan personelin mesleki donanımının yetersiz olduğu, mesleki eğitimler ile desteklenmesi gerektiğini aktarmıştır(Karataş ve Mavili, 2019). Eryalçın ve arkadaşlarının çalışmada (Eryalçın vd, 2021) ise denetimli serbestlik sisteminde suçu önlemedeki önemini ele alınan multi sistemik aile terapilerinde hane ziyaretleri gibi ulusal denetimli serbestlik mekanizmamızda uygulaması olmayan bir model aktarılmıştır. Bu geliştirici modellerin kültüre duyarlılığı konusunun yeni çalışmalar ile desteklenmesi gerekmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada aile ekosisteminin suçluluğun oluşumunda ve önlenmesinde nasıl bir öneme sahip olduğu olduğu sosyal hizmet perspektifiyle ele alınmış aile ve suç konularını kapsayan makalelerin sistematik olarak

incelenmesi yoluyla ortaya konmuştur. Çalışma kapsamında Türkiye’de son on yılda çeşitli veri tabanlarında bulunan konuyla ilgili 37 makale sistematik olarak incelenmiştir.

Aile, suç ve sosyal hizmet konusundaki makalelerin çoğunlukla araştırma makalesi türünde olduğu, bir kısmının ise derleme çalışmalar olduğu görülmüştür. Araştırma makalelerinde daha çok nitel araştırma yöntemlerinin kullanılmıştır; ancak çalışma konularına göre araştırma yöntemi değişkenlik göstermiştir.

Makalelerin yarıya yakını, çocuklarda suça sürüklenme konusunda ailenin önemini değerlendirmiştir. Diğer makalelerde, kadın suçluluğu, yetişkin suçluluğu, göç ve suç, aile ve suç, madde bağımlılığı, aile odaklı sosyal hizmet müdahaleleri ve aile bağlantısı konuları ele alınmıştır.

Makalelerde ailenin suçu önlemedeki önemi, suça neden olan risk faktörleri ve suçtan koruyucu faktörler bağlamında literatürle uyumlu olarak değerlendirilmiştir. Makalelerde risk odaklı bakış açısının baskın olduğu, koruyucu faktörlerin ele alındığı çalışmaların daha az olduğu görülmüştür. İçerik incelemesine göre ailesel risklerin daha kapsamlı ve detaylı; koruyucu faktörlerin ise daha genel olarak ele alındığı belirlenmiştir.

Suçta neden olan ailesel risk faktörleri, parçalanmış aile yapısı, ebeveyn yokluğu, ailenin suç eğilimi, ailede madde bağımlılığı riski, aile içi şiddet, zayıf aile bağları, zayıf sosyal destek, ebeveynlik becerilerindeki yetersizlikler, olumsuz ebeveyn tutumları, ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması; suçtan koruyucu faktörler ise güçlü aile bağları, ailenin gelişmişliği, olumlu ebeveyn tutumları olarak özetlenebilmektedir. Suçun önlenmesi konusundaki hâkim görüş suça neden olan risk faktörlerinin azaltılıp suçtan koruyucu faktörlerin güçlendirilmesi yönündedir.

Makalelerin çoğunda aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerine yer verilmiştir. Bu müdahaleler kapsamında, ailelerin psiko-sosyal koşullarının kapsamlıca değerlendirilmesi, risklerin ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi, birey-ailelerin güçlü/zayıf yönlerinin ortaya konup desteklenmesi, rehabilitasyon faaliyetleri, ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi hususlarında uygulamalar yürütüldüğü görülmüştür. Aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinin aileyi güçlendirerek suçun önlenmesinde etkili bir müdahale aracı olarak kullanıldığı; bu müdahalelerin uygulama yeterliliği ve yaygınlaştırılma açısından desteklenmesi gerektiği

sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir:

- Bilimsel araştırmalarda aile etkisiyle “Neden suç işlenir?” sorusundan ziyade, “Neden suç işlenmez?” sorusunun odak alınması aile ekosisteminin güçlü ve koruyucu boyutuna olan ilgiyi artırabilir. Benzer şekilde, suç önleme politikalarında hâkim olan suça neden olan faktörleri tanımlama ve azaltma yaklaşımı, suçtan koruyucu faktörlerin de kapsamlı biçimde ele alınması ve bu faktörlerin güçlendirilmesi yönünde genişletilebilir.

- Suç ve sosyal hizmet konulu araştırmalarda yalnızca risk ve koruyucu faktörlere ilişkin kuramsal bilgi aktarımıyla sınırlı kalınmayıp, aile ekosisteminin suçu önlemedeki rolüne de odaklanılması önerilebilir. 2025 yılının “aile yılı” olarak kabul edilmiş olması dikkate alındığında, suç ve sosyal hizmet araştırmalarında aile odaklı sosyal hizmetler önceliklendirilebilir. Bu konudaki araştırmaların yaygınlaşabilmesi için sosyal hizmet, adli bilimler, kriminoloji, güvenlik bilimleri, sosyoloji, psikoloji ve eğitim bilimleri gibi alanlarda yayın yapan dergilerde özel sayılar veya çağrılar yoluyla teşvikler yapılabilir.

- Çocuklarda suça sürüklenme, kadın suçluluğu, madde bağımlılığı ve göç gibi konularda aile odaklı sosyal hizmet müdahale örneklerini içeren yayınların artırılması, teorik bilginin uygulamaya yansımaları kolaylaştırabilir ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki yeterliliklerine katkı sağlayabilir.

- Suça sürüklenen çocuklar ve ailelerine yönelik müdahalelerde, kültüre duyarlı multi-sistemik terapilerin uygulanması değerlendirilebilir. Aile terapisi, iyileştirme süreçlerine ailenin katılımı ve hane ziyaretlerini içeren bu yaklaşımın ulusal düzeyde uygulanabilmesi için meslek elemanlarına yönelik eğitim desteği ve kaynak temini sağlanması katkı sağlayabilir.

- Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi için okul sosyal hizmetinin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, okul sosyal hizmetinin suçu önleyici işlevine ilişkin bilimsel araştırmaların çoğaltılması ve suça sürüklenen çocuklar üzerine yapılan çalışmalarda bu yaklaşımın önemini vurgulanması faydalı olabilir.

- Suçluluk alanında aile odaklı sosyal hizmet uygulamaları yürüten uzmanların uygulama yeterliliklerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi

eğitimler ve süpervizyon desteklerinin artırılması önerilebilir.

▪ Aile ve suç araştırmaları bazı sınırlılıklar nedeniyle kısıtlanabilmektedir. Cezaevlerinde ve denetimli serbestlik uygulamalarında yer alanlar ile ilgili araştırmaların artırılması için bürokratik süreçlerde destekleyici bir tutum benimsemesi, suçun önlenmesinde ailenin önemini ele alan bilimsel yayınların çeşitlenmesine ve yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Aazami, A., Valek, R., Ponce, A. N., & Zare, H. (2023). Risk and Protective Factors and Interventions for Reducing Juvenile Delinquency: A Systematic Review. *Social Sciences*, 12(9), 474. <https://doi.org/10.3390/socsci12090474>
- Acar, G., Demir, A., Görmez, D., Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 651-656.
- Akgün, R. (2018). Cinsiyete dayalı patikalar yaklaşımı ve ataerkillik bağlamında kadın hükümlüler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1, 16-32.
- Algan, T., Özmete, E. (2025). Çözüm odaklı ailelerle sosyal hizmet müdahalesinin evli çiftlerin psikolojik iyi oluş ve aile yaşam doyumu düzeyleri üzerindeki etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2025(Aile Özel Sayısı Cilt-1), 249-287. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1648112>
- Al-Ma'seb, H. (2018). Social support as a predictive factor: Solution-focused thinking in clinical social work. *International Social Work*, 63(3), 323-336. <https://doi.org/10.1177/0020872818799432>
- Aslan, Y. (2021). Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan yayınların incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 2(3), 79-86. <https://doi.org/10.29228/anatoljhr.53877>
- Astridge, B., Li, W. W., McDermott, B., & Longhitano, C. (2023). Asystematic review and meta-analysis on adverse childhood experiences: Prevalence in youth offenders and their effects on youth re-cidivism. *Child Abuse & Neglect*, 140, 1-14.
- Ateş, K., & Tuncay, T. (2020). Madde bağımlılığı merkezine başvuranların aile ve sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi bursa gadem örneği. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (16), 62-81.
- Ayano G, Rooney R, Pollard CM, Dantas JAR, Lobo R, Jeemi Z, Burns S, Cunningham R, Monterosso S, Millar L, Hassan S, Dovchin S, Oliver R, Coleman K & Alati R. (2024) Risk and protective factors of youth crime: An umbrella review of systematic reviews and meta-analyses. *Clin Psychol Rev*. 113, 102479. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2024.102479>
- Ayata Küçükbükücü, R., Çamur, G. (2023). Kadın hükümlülerin yaşam öykülerinde toplumsal cinsiyet izleri. *Firat University Journal of Social Sciences*, 33(3), 1299-1311. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1248027>
- Barnes-Lee, A. R. (2020). Development of protective factors for reducing juvenile reoffending: a strengths-based approach to risk assessment. *Criminal Justice and Behavior*, 47(11), 1371-1389. <https://doi.org/10.1177/0093854820949601>
- Başar, M. R., Aydemir, İ., & Aktaş, S. (2022). Madde bağımlısı bireylerin ailelerinin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik güçlükler ile sosyal dışlanma algılarının sosyal hizmet perspektifinden incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 19, 37-52. <https://doi.org/10.46218/tshd.1062294>
- Batman, H., & Demirel, A. C. (2023). Suça sürüklenen çocuklarda çocuk destek merkezlerinin yeri ve önemi. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 5(2), 1-10. <https://doi.org/10.56493/nkusbmyo.1331846>
- Bilican Gökkaya, V. (2022). Suça sürüklenen çocuk ve aile faktörü. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(2), 193-204.
- Bilican Gökkaya, V. (2022). Suça sürüklenen çocuk ve aile faktörü. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(2), 193-204.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>
- Bulgurcuoğlu, S. E. ve Çamur Duyan, G. (2019). Hükümlü çocuklar: İstanbul ve Ankara çocuk eğitim evi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, 30, 167-190.
- Buran, M. (2019). Çocuk destek merkezlerinden reşit olarak ayrılan bireylerin sosyal hayata uyum süreci. *Journal of Social Sciences And Education*, 2(1), 149-161.
- Büber, Ö., Akyüz, İ. (2025). Hastanede görevli sosyal çalışmacıların çocuk istismarıyla ilgili deneyimleri: nitel bir analiz. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(24), 195-218.
- Conger, R. D., Conger, K. J., & Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685-704. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x>
- Coşkun, Ö., Aydın, Ö. (2025). Bireyin sosyalleşmesinde ailenin rolü. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 8(1), 44-60.
- Çabuk, G. (2022). Çocuk suçluluğu bağlamında çocuğu suça iten nedenler. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 129-142.
- Demir, B., & Polat, G. (2023). Türkiye’de suç ve sosyal hizmet alanındaki araştırmalarda paradigma dönüşümü: lisansüstü tezlerin sistematik incelenmesi (1990-2023). *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 78-93. <https://doi.org/10.55109/tushad.1327259>
- Dickens, G.L., O’Shea, L.E. Protective factors in risk assessment schemes for adolescents in mental health and criminal justice populations: a systematic review and meta-analysis of their predictive efficacy. *Adolescent Res Rev* 3, 95-112 (2018). <https://doi.org/10.1007/s40894-017-0062-3>
- Dinç, A. (2020). Türkiye’de çocuk mahkemelerinin çocuk adalet sistemindeki yeri. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 62-79.
- Dopp, A.R., Borduin, C.M., White, M.H. & Kuppens, S. (2017) Family-based treatments for serious juvenile offenders:

- A multilevel meta-analysis. *J Consult Clin Psychol.* 85(4), 335-354.
- Dursun, Y. (2021). Suça sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 1-29.
- Duyan, V. (2019). *Sosyal hizmet temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*, Ankara: Nar Yayınları.
- Elsayed, W. (2024). Building a better society: The Vital role of Family's social values in creating a culture of giving in young Children's minds. *Heliyon*, 10(7), doi: 10.1016/j.heliyon.2024.e29208.
- Erdemir Turgut, A., & Sürsavur, L. (2024). Sokakta çalıştırılan çocukların sorunları ve ihtiyaçları: Ankara örneği. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 734-746. <https://doi.org/10.11616/asbi.1454685>.
- Eryalçın, M., Eryalçın T., Duyan V. (2022). Denetimli serbestlik sisteminde aile temelli müdahale yöntemleri. *TJFMPC*, 16(2), 434-46.
- Eskiçorapçı, E. (2022). Türkiye’de kadın suçluluğunun feminist sosyal hizmet bağlamında incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 1-16. <https://doi.org/10.21733/ibad.940246>.
- Fagan, A.A., Benedini, K.M. (2016). How do family-focused prevention programs work? a review of mediating mechanisms associated with reductions in youth antisocial behaviors. *Clin Child Fam Psychol Rev*, 19, 285–309. <https://doi.org/10.1007/s10567-016-0207-0>
- Farrington, D. P. (2015). Prospective longitudinal research on the development of offending. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 48(3), 314-335. <https://doi.org/10.1177/0004865815590461>
- Farrington, D. P., Welsh, B. C. (2003). Family-based Prevention of Offending: A Meta-analysis. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 36(2), 127-151. <https://doi.org/10.1375/acri.36.2.127>
- Fraser, M. W., Galinsky, M. J. (2010). Steps in intervention research: Designing and developing social programs. *Research on Social Work Practice*, 20(5), 459–466. <https://doi.org/10.1177/1049731509358424>
- Genç, Y., Taylan, H. H., Kara, H. Z., Yıldız, H., vd. (2023). Family profile of substance addicted individuals. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 9(18), 138-167. <https://doi.org/10.25306/skad.1296026>
- Gönültaş, B. M., & Kelebek, G. (2017). Metropollerde önemli bir realite: göç, çocuk suçluluğu ve sosyal hizmet odağında çözüm önerileri. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 142-155.
- Gülboy, H., Kocaoğlu, A., & Yücesoy Özkan, Ş. (2024). Eğilimler ve yönelimler: son 10 yılda “The Journal Of Special Education” dergisinde yayımlanan çalışmaların incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 51-74. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1318133>
- Harris, J. D., Quatman, C. E., Manring, M. M., Siston, R. A. & Flanigan, D. C. (2014). How to write a systematic review. *The American Journal Of Sports Medicine* 42(11), 2761-2768.
- Hill, J., Blokland, A., & Van der Geest, V. R. (2018). Risk factors for self-reported delinquency in emerging adulthood. *European Journal of Criminology*, 15(5), 544-566. <https://doi.org/10.1177/1477370817749495>
- Hoeve M, Dubas J.S., Eichelsheim V.I., Van der Laan P.H., Smeenk W. & Gerris J.R.(2009) The relationship between parenting and delinquency: a meta-analysis. *J Abnorm Child Psychol.* 37(6):749-75. 10.1007/s10802-009-9310-8.
- Hong, S., Lee, Y. (2025). When parents split: juvenile delinquency and its mechanisms. *J Exp Criminol*, <https://doi.org/10.1007/s11292-025-09674-9>.
- Howel, D. C. (2016). *Criminogenic risk, community characteristics and parolee recidivism* [Doctorate Thesis]. Capella University.
- Kaplan, A., & Akçe, İ. (2024). Intra-family sexual abuse and school social services within the scope of natural and positive law. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 4(1), 24-46.
- Karataş, Z. (2020). Madde kullanım bozukluğu olan yetişkinlerin sorunlarının açıklanmasında aile işlevleri ve çeşitli demografik değişkenlerin rolü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 70-105. <https://doi.org/10.33417/tsh.632892>.
- Karataş, Z., Mavili, A. (2019). Çocuk adalet sisteminde suç sürüklenen çocuklara yönelik uygulamalarda karşılaşılan sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 1013-1043. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.519076>.
- Kayma, D., & Gökler, R. (2021). Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ile suç ilişkisinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-10. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.744638>.
- Kızmaz, Z. (2019). Suç nasıl önlenbilir? Bütüncül bir model gereksinimi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 285-307.
- Lamari-Fisher A., Bond M.A. (2021) Protective factors in preventing delinquency: Caregiver support, caregiver monitoring, and school engagement. *J Community Psychol.* 49(7), 2818-2837.
- Lander, L., Howsare, J., & Byrne, M. (2013). The impact of substance use disorders on families and children: from theory to practice. *Social Work in Public Health*, 28(3–4), 194–205. <https://doi.org/10.1080/19371918.2013.759005>.
- Lobont, O. R., Nicolescu, A. C., Moldovan, N. C., & Kuloğlu, A. (2017). The effect of socioeconomic factors on crime rates in Romania: a macro-level analysis. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 30(1), 91–111. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2017.1305790>
- Lösel, F., Farrington, D. P. (2012). Direct protective and buffering protective factors in the development of youth violence. *American Journal of Preventive Medicine*, 43(2), 8-23. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2012.04.029>
- Masten A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development*, 85(1), 6–20. <https://doi.org/10.1111/cdev.12205>
- Mcnealey, S. (2018). Ecological context, criminal propensity, and recidivism: an examination of moderating influences at the census tract level. *Criminal Justice Review*, 43(4), 494-511.
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & PRISMA Group*, T. (2009). Preferred reporting items for

- systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals Of Internal Medicine* 151(4), 264-269.
- Nevisi H.M. (2022). The role of the family in preventing youth crimes. *Mathews J Foren.* 3(1), 1-3.
- Orhan, G. (2023). Şuçun faili olarak kadın. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(4), 346-365. <https://doi.org/10.59445/ijephss.1342029>.
- Öngören, H., Katılmış, A. (2021). Çocukları suçta iten nedenler ve alınması gereken önlemler: istanbul emniyet müdürlüğü çocuk şube müdürlüğü görevlilerinin görüş ve değerlendirmeleri. *Çocuk ve Medeniyet*, 6(11), 83-108.
- Özpolat, A. O. (2023). Düşük sosyo-ekonomik duruma sahip ailelerin içinde bulundukları duruma ilişkin değerlendirmeleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 1215-1242. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1234061>.
- Öztürk, B., Erkul, H. (2023). İnsan hakları açısından çocuk suçluluğu üzerine nitel bir araştırma. *TroyAcademy*, 8(3), 262-295. <https://doi.org/10.31454/troyacademy.1279473>.
- Pelit, K., Alkan, M. F. (2022). Suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik ve suç özelliklerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 51-65. <https://doi.org/10.55109/tushad.1028919>.
- Rooney R.M., Hopkins A., Peckover J., Coleman K., Sampson R. & Alati, R. (2024) Protective factors, risk factors, and intervention strategies in the prevention and reduction of crime among adolescents and young adults aged 12–24 years: A scoping review protocol. *PLoS ONE* 19(11), e0312684. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0312684>
- Sağlık, S. (2024). Psikososyal ve manevi sorunların çözümünde okul sosyal hizmetinin gerekliliği. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 11(1), 85-115. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1097910>.
- Seyidoğlu, S., Kızmaz, Z. (2024). Cezaevinden çıkan eski hükümlülerin suçu terk etmeleri üzerinde aile desteğinin önemi. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 12(1), 25-56. <https://doi.org/10.26650/JPLC2024-1450449>.
- Sheble, L., Chen, A. T. (2014). Contexts of diffusion: adoption of research synthesis in social work and women's studies. *International Conference on Social Computing, Behavioral-Cultural Modeling, and Prediction* (s. 351-358) içinde. Cham: Springer International Publishing.
- Small, S.A., Huser, M. (2018). Family-based prevention programs. Levesque, R.J.R. (eds) *Encyclopedia of adolescence* içinde (s.1-11). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-33228-4_161
- Şahin, M., Güngör, F. (2022). Göç ve bağımlılık: suriyeli göçmenlerin madde kullanım süreçlerine dair nitel bir araştırma. *İçtimaiyat*, 6(Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), 319-337. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1111559>
- Şamar B., Buz, S. (2022). Bağımlılık rehabilitasyonunda sosyal hizmet uygulamaları: Erenköy BAHAR modeli. *Bağımlılık Dergisi*, 23(2), 221-232. doi:10.51982/bagimli.982856.
- Şentürk Dızman, Z., Oktik, N. (2022). Aile ve suç ilişkisi: denetimli serbestlikteki gençler üzerine nitel bir çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1345-1362. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1092012>.
- Şimşek, H. (2021). Suç yönetimi bağlamında çocuk suçluluğu, cezalandırma sistemi ve eğitim. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(1), 93-120.
- Topçu, G., (2024). Toplum ve sosyal hizmet hakkında konuşmalıyız: toplum ve sosyal hizmet dergisindeki derlemeler üzerine. 26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu, İstanbul, Turkey.
- Tsuchiya K, Lee D.B., Qian Y., Caldwell C.H. & Mincy R.B.(2020). Risk and protective family factors during childhood on youth violence among African American males: The role of mothers and nonresident fathers. *J Community Psychol*, 48, 1543-1563. <https://doi.org/10.1002/jcop.22346>
- Walsh F. (2003). Family resilience: a framework for clinical practice. *Fam Process*, 42(1), 1-18.
- Welsh, Brandon C., Steven N.(2019). Family-based programs for preventing delinquency and later offending. David P. Farrington, Lila Kazemian, and Alex R. Piquero (eds), *The Oxford Handbook of Developmental and Life-Course Criminology* içinde Oxford Handbooks (s.653-672) <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190201371.013.30>.
- Yanar, G., & Buz, S. (2023). Cinsel istismara maruz kalan çocukların sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin travmatik strese etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(3), 579-603. <https://doi.org/10.33417/tsh.1113333>
- Yavuz, S., Özmete, E. (2012). Türkiye’de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların “aile yapısı araştırması” sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 9-27. <https://doi.org/10.21560/spcd.79283>
- Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların ihmal-istismara uğramasında aile ve çocuklara yönelik risk faktörleri ve sosyal hizmet müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 73-83.
- Yörükoğlu, A. (2000). Değişen toplumda aile ve çocuk (6. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zastrow, C. (2016). Sosyal Hizmete Giriş. 4. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi
- Zengin Taş E., Duman, N. (2019). Yetişkin hükümlülere yönelik klinik sosyal hizmet uygulamaları. *Journal of Human Sciences*, 16(2), 620-634., Doi: <https://doi.org/10.14687/jhs.v16i2.5685>